

הרי המשלח **אסור בכל הנשים שבעולם** – לשאתן!

ומשום שחזקה על שליח שהוא עושה את שליחותו, ויש לנו להניח שאכן עשה השליח כפי שנתבקש וקידש למשלח את אחת הנשים שבעולם, וקרובותיה של אותה אשה נאסרו על המשלח.

וכיון דלא פריש ליה המשלח לשליח איזו אשה יקדש, הא לא ידע המשלח הי ניהו קדיש ליה [הרי אין יודע המשלח מי היא האשה שנתקדשה לו], וממילא אינו יודע מי הן הנשים שהן קרובות אשתו ואסורות עליו, וכל הנשים שבעולם הן בספק זה, ולכן אסור הוא בכל הנשים בעולם. (2)

ואף שרוב הנשים שבעולם מותרות הן לו, ומיעוטן בלבד אסורות עליו, והיה לנו

כי במקרה הראשון "האיסור [היינו הפסול] ניכר לעצמו, וההיתר [היינו הכשר] ניכר לעצמו", אלא שאנו מסתפקים לביתו של מי הלכה, וכל כי האי גוונא כיון שבמקום קביעותו הוא, זה הוא קבוע ש"כמחצה על מחצה דמי"; מה שאין כן הנושא אשה המסופקת לו אם כשירה היא, אף כשנושא הוא אותה במקום קביעותה הרי "אין האיסור ניכר לעצמו", שהרי מסופק אתה על אשה זו אם מותרת היא או אסורה, ולכן אין זה בכלל "קבוע", והלך אחר הרוב. (9)

אמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן:

האומר לשלוחו:

יב-א **"צא וקדש לי אשה" סתם**, כלומר: שלא פירש לו המשלח מאיזו עיר יקח ואיזו אשה יקדש לו, **ומת השליח** (1) עד שלא העיד לפני המשלח מי היא האשה שקידש לו –

אבל כשאין האיסור ניכר לעצמו, לא אמרינן קבוע, ולשון התוספות בגיטין סד א בסוף העמוד הוא, שלכן אין באשה שאנו מסופקים עליה אם קרובה היא דין "קבוע", משום "דבדבר המתערב ואינו ניכר, לא אמרינן דליהוי קבוע דידיה כמחצה על מחצה".

1. ב"ח; ובגיטין סד א גרסינן: "ומת שלוחו", וראה ברש"י שם בד"ה אסור בכל הנשים שכתב: שמא זו קרובת ארוסתו שקידש לו שלוחו היא, אלא אם כן חזר שלוחו לומר לו פלונית קדשתי לך, או לא קדשתי לך שום אשה; וראה מה שכתבו התוספות בגיטין סד א ד"ה אסור, אם הקרובות נאמנות לומר שלא נתקדשו.

2. ולקמן יתבאר, שיש נשים המוצאות מכל זה, כיון שאין לחוש שהן קרובות אשתו.

היא; ועל דרך זה נתבאר בפנים בכל סוגייתנו, משום שכך היא התייחסות התוספות בסוגייתנו לענין.

השני: אנו מעמידים את הספק באופן זה:

האם קידש השליח את קרובותיה של אשה זו העומדת בפנינו, או שקידש השליח נשים אחרות, ומשום שרוב הנשים שבעולם אינן קרובות של האשה הזו הניצבת עמנו בזה, לכן אנו תולים שקידש השליח את אחת מהנשים האחרות ולא את קרובותיה של זו, ולכן מותרת היא, ועל דרך זה נראה שהתוספות בכתובות טו א ד"ה דלמא מפרשים את סוגייתנו, וכן הוא בפירוש הרא"ש כאן.

9. לשון התוספות בסוגייתנו הוא: "דלא אמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, אלא כשהאיסור ניכר לעצמו וההיתר ניכר לעצמו,

מהעופות הוא לחטאת ואיזה לעולה, אלא הכהן יפרש בשעת עשייתו איזה עוף הוא עושה לחטאת ואיזה לעולה, קן שכזו נקראת "קן סתומה", שאינה מפורשת איזה עוף ממנה לחטאת ואיזה לעולה.

ג. רצו הבעלים, הרי הם מפרשים בשעת לקיחתם איזה עוף הוא לחטאת ואיזה לעולה, והיא נקראת "קן מפורשת".

ד. קרבן שהוקדש לכפרתו של זה, לא יביאנה אחר.

קן — של תורים או בני יונה — **סתומה** [שלא פירשו הבעלים בשעת לקיחה איזה מהן לחטאת ואיזה לעולה] (5) —

שפרח גוזל אחד מהן לאויר העולם.

או שפרח אחד מהן לבין גוזלות אחרים, שהן מחמש **חטאות המתות** [מאותן חמש חטאות שהלכה למשה מסיני הוא, שימותו ולא יוקרבו לעולם, וכגון חטאת שמתו בעליה] ונתערב בהן. (6)

או שמת אחד מהן.

לתלות שהאשה אותה בא המשלח לשאת היא מן נשים המותרות לו, שהרי קיימא לן: "הלך אחר הרוב". (3)

מכל מקום אסורה היא למשלח מדרבנן, שקנסו חכמים את המשלח — שציוה לקדש סתם, והכניס את עצמו לספק הזה ולא חשש על עצמו שיבוא לידי תקלה (4) — שלא יהא סומך על הרוב להתירה, אלא יישאר בספיקו.

איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן:

א. הזב והזבה, מביאים ביום שלאחר טבילתם לטהרתם — קרבן לכפרה: שני תורים או שני בני יונה [הנקראים יחד "קן", בלשון חכמים], אחד לחטאת ואחד לעולה, ובהבאת קרבן זה הם מותרים לאכול בקדשים, וכן הנזיר הטמא, היולדת הדלה, המצורע הדל, והכופרים בשבועה על עדות שהם יודעים בדיני ממונות לטובת אדם, או על שבועת ביטוי שפתים או על טומאת מקדש וקדשיו [כשהם דלים] הרי הם מביאים קן.

ב. יכול אדם ליקח לקרבנו קן של שני עופות, בלי לפרש בשעת לקיחתו איזה

4. על פי תוספות בגיטין סד א ושיטה מקובצת.

5. דין הקן המפורשת לענין האמור במשנתנו, והטעם שנקט התנא "קן סתומה" יתבאר בהערות שבסוף ציטוט משנה זו.

6. הגרמ"ד סולובייצ'יק שליט"א בשיעוריו, הביא מכאן שחמש חטאות מתות אינו דין רק בבהמה, אלא אף בעופות, והביא שם שנחלקו ראשונים בדבר.

3. א. נתבאר על פי דברי התוספות בסוגייתנו; ומדברי התוספות בכתובות טו א ד"ה דלמא, נראה שהם מפרשים את ענין הרוב באופן אחר, וכפי שכבר נתבאר בהערה על ההקדמה, וראה גם בפירוש הרא"ש.

ב. מטעם זה ש"הלך אחר הרוב" מותר לכל העולם לשאת נשים ואין הם חוששים שמא זו היא שהתקדשה על ידי השליח, כי אף שהמשלח אינו יכול לסמוך על הרוב מפני הקנס, לא קנסו חכמים אלא לו ולא לאחרים, תוספות.

אמר השיב ליה רבי יוחנן לריש לקיש:

זו שאמרתי שמשום קנס אין מותר הוא לילך אחר הרוב כדי להתיר את ספיקו, אין קנס זה אמור בכל ספק איסור שיש לומר בו "הלך אחר הרוב"!

אלא אך ורק בספק שהוא דומה ל"קבוע", שאין הולכים בו אחר הרוב, כדמפרש ואזיל, שבזה אמרו חכמים משום קנס, הרי הוא כ"קבוע" שאין הולכין בו אחר הרוב.

ואם כן, אין קושייתך כלום, שהרי:

קאמינא אנא אשה, דלא ניידא, הרי אני אסרתי אשה, שאינה ניידת בשעה שנוולד לו הספק עליה אם קרובתו היא אם לאו, וקיימא לן "כל קבוע כמחצה על מחצה דמי", וכאילו אין רוב מותרות לפנינו —

ואף שמעיקר הדין לא שייך לדון כאן "כל קבוע כמחצה על מחצה דמי", שהרי אין ניכר בפנינו איסור לעצמו והיתר לעצמו, אלא שספק הוא לנו על אשה זו אם מותרת היא או אסורה, וכל כי האי גוונא אין דנין בו דין "קבוע" —

מכל מקום, היות ודומה הוא ל"קבוע", לכן אמרו חכמים מחמת קנס לדון בספק זה כדין "קבוע" ש"כמחצה על מחצה דמי".

ואמרת לי את איסורא דנייד?!

ואילו אתה בא להקיש לדברי, ולאסור את כל הגוזלות שבעולם על איש זה מחמת

הרי זה יקח מן השוק בן זוג לשני שנותר בקן. כי מאחר שלא נתפרש הקן עדיין, יכול הוא לפרש את הגוזל הנותר לחטאת או לעולה כאשר ירצה, וכן את הגוזל הנוסף יפרש כאשר ירצה.

[ואילו קן מפורשת, אין לו תקנה].

[ולדעת התוספות אין גורסים פסקא זו].⁽⁷⁾

והשתא תיקשי: הרי משמע, שאין המשנה דנה אלא כיצד להתיר את הגוזל שנשאר מאותו קן שפרח ממנו הגוזל, ואילו שאר קינין בעלמא, כלומר: אם רצה אדם זה שפרח גוזלו, ליקח לו קן אחר מן השוק עבור כפרת טומאה אחרת הרי הגוזלים שבעולם שמעורב ביניהם הגוזל שפרח ממנו — מיתקנן [כשרים הם לו].

ואם כדברייך, אמאי יכול הוא ליקח גוזלים מן השוק לכפרת טומאה אחרת?!

והרי לימא, נאמר על כל חדא וחדא מן הגוזלים שהוא בא ליקח, דילמא האי ניהו? שמא גוזל זה הוא הגוזל שפרח, וקרובן שנקבע לכפרת טומאה אחרת הוא, ואין הוא יכול להתכפר בו על הטומאה שהוא בא לכפר עכשיו?!

כלומר: אף שמעיקר הדין, היות ורוב הגוזלות כשרים הם לו, ומיעוטם בלבד הוא שאסור, יש לנו להתיר לו ליקח גוזלות מן השוק, ומשום ש"הלך אחר הרוב", הרי מכל מקום לדברייך יש לנו לקונסו שלא לילך אחר הרוב, מאחר שהכניס את עצמו על ידי פשיעתו, שלא שמר את קינו, לספק זה.

7. כמבואר בתוספות יום טוב, הובאו דבריו במסורת הש"ס; [וב"ברכת ראש" ו"אורה

הספק שמא הוא הגוזל האסור, ועל אף שהאיסור נייד ואינו "קבוע" כלל!?

וכי תימא, שמא תאמר: **הבא**, באשה שמקדש לו המשלח, **נמי נייד**, כי **אימור בשוקא אשבח** [שמא בשוק מצא אותה המשלח] ואחר כך **קדיש**?!

כלומר: שמא תקשה עלי, והרי אף אתה אסרת את כל הנשים בעולם מספק, ובכלל דבריך שאין המשלח יכול לקדש אשה שמצא אותה בשוק,⁽⁸⁾ ושם נולד לו הספק אם קרובתו היא או לא, ובשוק הרי אינה קבועה ואינה דומה לקבועה כלל, והיה לך להתירה, כשם שאתה מתיר את כל הגוזלות שבעולם?!

אומר לך: אף על פי כן אין אשה דומה לגוזל, כי:

התם באשה שאני אוסר אותה אפילו כשמצאה בשוק, הרי **הדרא לניחותא**, סוף דבר שתחזור למקום קביעותה, ולכן אסרו אותה חכמים משום קנס.⁽⁹⁾

אבל **גבי קן מי הדרא**?! אבל בגוזל שאנו מתירים אותו ואין אנו חוששים שמא הוא הגוזל שפרח, וכי חוזר הגוזל למקום קביעותו?!

והיות שלא שייך לכוללו בכלל דין "קבוע" שאין הולכין בו אחר הרוב, לכן מותר אף

שאף במקום שאינה קבועה כבר יש עליה שם קבוע לענין זה שיאסרו את זה חכמים משום קנס.

השני: כיון שתחזור האשה למקום קביעותה, ואז הרי תהיה קבועה ושוב לא נוכל להתירה משום רוב, אם כן שוב לא יועילנו מה שעכשיו היא ניידה, שהרי לאחר מכן לא יוכל לבוא עליה, וכן מפורש בחידושי רבינו פרץ שכתב "פירוש כשתבוא אל הבית תחזור לקביעותה, ותיאסר כדרך כל קבוע"; [וכפירוש הזה הבינו גם התוספות בכתובות טו א ד"ה דלמא, רק שהם לשיטתם אינם מדברים על אשה זו הנישאת למשלח, אלא על האשה שקידש השליח].

וב"קובץ שעורים" כתובות אות לו, כתב להכריח שלא כפירוש השני, שהרי בכל מקום שנולד הספק כשפרש, אפילו אם יחזור לקביעותו לא ייאסר כיון שכבר הותר בשעת פרישתו, [והכרח זה הוא דוקא כשהנידון הוא על הקרובה, כפירוש התוספות כאן, ראה שם; ודבריו הם שלא כדברי רבינו פרץ שלא היו

מישור" נחלקו עליו, ראה בדבריהם].

ולשיטתם: הטעם שנקט התנא בלשונו "קן סתומה", הוא משום שב"קן מפורשת" היה צריך התנא להוסיף ולומר: ובלבד שיכיר את הנשאת אם היא חטאת או עולה, שאם אינו מכיר אין יכול ליקח לה זוג, ומשום שלא רצה להאריך נקט "קן סתומה", וגם דרך הוא שאינו מכיר את גוזליו לידע על כל אחד אם עולה היא או חטאת רק כשהם שניהם ביחד שאז נקל להכירם, ואם אינו מכירם אינו יכול ליקח זוג לשניה, הרא"ש. והן הן הדברים לפי הגירסא שלפנינו, שאם היתה קן מפורשת, היות שמסתמא אינו מכיר את הגוזל הנותר אם לחטאת נתפרש או לעולה, אם כן אין לו תקנה להשתמש בגוזל שנותר, ויביא קן חדשה מן השוק.

8. נתבאר על פי לשון התוספות שהעיקר תלוי היכן מצאה, ולא היכן קידשה.

9. דברי הגמרא יש לבאר בשני אופנים:

האחד: כיון שסופה לחזור לניחותא, הרי

בעליו שפשע בו לקחתו, ואינו חושש לספק שמא גזולו הפורה הוא זה.⁽¹⁰⁾

אמר רבא: ומודה רבי יוחנן שאסר למשלח את כל הנשים שבעולם:

שהמשלח מותר באשה [היינו לשאת אשה] שאין לה:⁽¹¹⁾

לא בת, שנחוש שמא נתקדשה היא לו, ואסורה זו עליו משום חמותו.

ולא בת בת, שיש לחוש שמא נתקדשה היא לו, ואסורה זו עליו משום "אם חמותו".

ולא בת בן, שנחוש על זו שהיא אסורה לו משום "אם חמיו".

ולא אם, שתהא זו אסורה עליו משום בת אשתו.

ולא אם אם, שתהא זו אסורה עליו מן התורה משום בת אשתו.

ולא אחות, שתהא זו אסורה עליו משום אחות אשתו.

ויתירה מכך:

ואף על פי שהיתה לה אחות⁽¹²⁾, דהיא — כלומר: זו שהוא בא לשאתה עכשיו — שריא! ומפרש לה ואזיל.

מאי טעמא, כלומר: היכי דמי שלא היתה לה אחות ועכשיו יש לה?⁽¹³⁾

ומפרשת הגמרא: כגון דבהחיא שעתא דקאמר ליה המשלח לשליח: צא וקדש לי אשה, הוה אותה אחות נסיבא לגברא [היתה אחותה של זו עדיין נשואה לאיש], שבאופן זה אפילו אם נתגרשה לאחר מכאן והיתה פנויה בשעה שביקש השליח אשה למשלחו, אין השליח יכול לקדשה, כדמפרש טעמא ואזיל, ולכן אין אשה זו אסורה עליו משום ספק אחות אשה, ואף על פי שיש לה אחות.

משה" גורס לפי דברי התוספות באופן אחר.

13. כן פירשו התוספות, והוסיפו שלשון נזיר משונה, שהרי "מאי טעמא" מתפרש כאן "היכי דמי".

ודבריהם צריכים ביאור, איך מונח בלשון "ואף על פי שהיתה לה אחות דהיא שריא", שלא היתה לה אחות ועכשיו יש לה, והרי אדרבה הלשון משמע בהיפוך, שהיתה לה אחות ועכשיו אין לה!?

ומכח זה הבינן ב"באר משה" שהיתה להם גירסא אחרת, ראה שם; ויש שרצו לומר שגירסת התוספות היתה: "ומודה רבי יוחנן באשה שאין לה וכו' ולא אחות, ואף על פי שיש לה אחות"; וראה עוד בדברי התוספות פירוש אחר בלשון הגמרא.

לפניו], ולדעת ה"קובץ שעורים" שם בהבנת התוספות כאן, הוי קבוע גמור כיון שעומד לחזור לקביעותו.

10. השמועה נתבארה על פי התוספות; וראה דברים מיוחדשים בסוגיא זו בפירוש הרא"ש.

11. הוא הדין אם יש לה אלא שמחמת נישואיה לאיש אחר איו היא ראויה להתקדש למשלח, וכמבואר בהמשך דברי רבא.

12. א. לאו דוקא אחות, והוא הדין שאר הקרובות שזו נאסרת עליו מחמת קידושיהן למשלח, וכן הוא בשולחן ערוך אבן העזר סימן לה סעיף יא.

ב. המלים "ונתגרשה לאחר מכאן" לא היו בספרים שלפני התוספות, ברכת ראש; וה"באר

יגלח את השני, והשני את הראשון, **ואם לאו, מגלחין הם נזירים אחרים.**

ואם אכן כן הדבר כהלכל שאמרנו, תיקשי:

בשלמא בתראה [האחרון] יכול לצאת ידי חובתו בגילוחו של הראשון, משום **דאיכא קדמאה קמיה** [משום שהראשון מוכן לפניו בשעת התחייבות השני, שהרי כבר נזיר הוא], כלומר: כשאמר השני "ועלי לגלח נזיר" דהיינו את אחד הנזירים, היתה דעתו שאם ירצה יגלח את הנזיר הזה העומד בפניו, שכבר מוכן הוא לחיוב קרבנות נזירות לכשתיגמר נזירותו.

אלא קדמאה [הראשון] למה יכול הוא לקיים את התחייבותו בגילוחו של השני! ? והרי בשעה שאמר הראשון "ועלי לגלח נזיר" **מי איכא בתראה קמיה** [וכי היה כבר השני מוכן בנזירותו לפניו], והרי עדיין לא נזר כלל בנזירות! ?

ולדברך היה לנו לומר שקיבל הראשון על עצמו לגלח רק את אחד מן הנזירים אשר נזרו כבר בשעת קבלתו, ולא לגלח את זה שעדיין לא נזר באותה שעה! ?

אלא בהכרח **דהכי קאמר מי שקיבל עליו יב-ב** לגלח נזיר: **אי משכחנא דהוי נזיר אגלחיה**, כלומר: אם אמצא נזיר כלשהו בשעה שאבוא לקיים את התחייבותי — אגלחנו, ואף שעדיין לא נזר.

ואם כן **הכא** — גבי משלח השולח את שלוחו לקדש לו אשה — **נמי נאמר**, שאין דעת המשלח דוקא על נשים המוכנות כבר עתה לקדושין, אלא **הכי קאמר** ליה המשלח

והטעם שאין השליח יכול לקדש את מי שהיתה נשואה לאיש בשעת מינוי השליחות, אף שבשעה שהשליח בא לקדשה הרי היא פנויה לקדושין, כי אומדנא היא שאמדו חכמים דעתו של משלח:

דכי משוי איניש שליח במילתא דקיימא קמיה [אין דעתו של אדם לבקש משלוחו לעשות דבר, אלא אם כן אותו דבר עומד מוכן לפניו לעשותו עכשיו], כלומר: הממנה שליח שיקדש לו אשה, אין דעתו אלא על אשה שבשעת מינוי השליחות ראויה היא שיבצע בה השליח את שליחותו, דהיינו נשים שהן פנויות בשעת מינוי השליחות, שכבר ראויות הן לקידושין.

אבל **במילתא דלא קיימא קמיה** [בדבר שאינו מוכן לפניו לעשותו], וכגון אשה שהיא נשואה לאיש בשעת מינוי השליחות, ובשעה זו אין היא ראויה לבצע בה את השליחות, **לא משוי שליח**. אין דעתו של המשלח עליה כלל, ואין השליח יכול לקדשה לו בשליחותו.

ומקשה הגמרא על יסוד זה, בהנחה, שאם אכן כלל זה תקף לגבי שליחות, כן יהיה הדבר גם במי שקיבל עליו לגלח נזיר כל שהוא, שאין דעתו לקיים את התחייבותו, אלא בנזיר שנזר כבר ומוכן הוא — בשעת התחייבותו — לבצע בו את התחייבותו, אבל אין דעתו לקיים את התחייבותו בנזיר שעדיין לא נזר כלל; וכיון שכן תיקשי מהא **דתנן במשנתנו**:

האומר: **"הריני נזיר ועלי לגלח נזיר"**, **ושמע חבירו ואמר "ואני, ועלי לגלח נזיר"**, **אם היו פקחין מגלחין זה את זה**, כלומר: הראשון